

AGNIESZKA ZABOROWSKA

ASYSTENTURA RODZINY
– KLUCZOWE UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE

FAMILY ASSISTANCE
– KEY SKILLS AND COMPETENCES

A b s t r a c t. The family is the fundamental environment for every human being's development. A functional family is the basic component of the common good. Presently, situations often exist in which a family cannot cope with fulfilling important tasks, so it becomes inefficient, inconsiderate, and problematic. Part of the responsibility for the proper functioning of such a family is taken over by institutions and professionals supporting the family, and family assistance recently joined this group.

Family assistance is a “young” profession, introduced in 2012, and by the end of 2014, it was an optional solution. As of January 1, 2015, the obligation to employ family assistants was imposed on every community. The profession of a family assistant is still developing. More and more assistants are being recruited from year to year, which points to their high demand. However, the organizational context of the profession still needs to be clarified. Issues such as the competence of family assistants, their workshop, methods, tools and qualifications are particularly important issues when considering the difficulty of working with a dysfunctional family.

The main purpose of the article is to indicate the preferred competences and skills needed to perform the profession of a family assistant, and thus the prerequisites for improving the service quality of family assistants. The presented position results from the analysis of research carried out among family assistants in 2016-2017. Research shows, among others, new challenges and needs in meeting competences.

Key words: family; social policy; family assistant.

Translated by Jan Kobyłecki

1. ASYSTENT RODZINY – ZAWÓD WYMAGAJĄCY

Termin „asystent rodziny” został zapożyczony od słowa „asysta”, które określa osobę współobecną, towarzyszącą komuś, będącą w pogotowiu, pomagającą¹. Asystent rodziny to zawód polegający na wspieraniu rodziny przez pewien czas, tak aby w przyszłości mogła i potrafiła samodzielnie pokonywać napotkane trudności życiowe². Asystentura dotyczy szerokiego obszaru usług, m.in.: usług edukacyjnych z *coachingiem*, usług związanych ze zmianą sytuacji na rynku pracy oraz wszechstronnego, obejmującego wszystkie obszary życia rodzinnego, treningu. Inaczej te usługi nazywane są *life-coachingiem*, czyli asystowaniem członkom systemu dysfunkcyjnego³. Asystentura to działania całościowe polegające na wsparciu i towarzyszeniu rodzinie borykającej się z trudnościami bez pominięcia profesjonalnych relacji panujących między asystentem a daną rodziną⁴. Asystentura ujmowana jest także jako mocne zaangażowanie pracownika zarówno w postaci czasu, jaki poświęca, jak również zaangażowania w sytuacje kryzysowe rodziny i jej członków⁵.

Cechą charakterystyczną asystowania jest indywidualne podejście do pracy. Asystowanie jest instrumentem opartym na trzech filarach: prewencji, integracji i interwencji⁶. W polityce społecznej takie właśnie wsparcie traktowane jest jako czynnik rangi nadrzędnej. Gwarantuje ono bowiem, że osoby potrzebujące otrzymują takie formy pomocy, które pozwolą im zachować podmiotowość, decydować o własnym losie i przewyżczać ograniczenia. Wsparcie zawiera walory m.in. edukacyjne, co odróżnia je od innych form pomocy. Augustyn Bańka wskazuje na wyraźne różnice między pomocą a wsparciem społecznym w następujących wymiarach:

– *emocjonalnym* (działalność wspierająca najczęściej wiąże ludzi uczuciowo, natomiast poczynania pomocne często są potencjalnym źródłem konfliktów);

---

¹ Por. A. DUNAJSKA, D. DUNAJSKA, B. KLEIN, *Asystentura w pomocy społecznej*, Wydawnictwo VerlagDashofer, Warszawa 2011, s. 37-38.

² J. GORBANIUK, *Asystent rodziny*, „Roczniki Nauk o Rodzinie i Pracy Socjalnej” 4(59)2012, s. 451.

³ Tamże.

⁴ Por. A. DUNAJSKA, D. DUNAJSKA, B. KLEIN, *Asystentura w pomocy społecznej*, s. 37.

⁵ J. JÓZEFczyk, *Szanse i zagrożenia dla asystentury – refleksje praktyka*, w: *Asystentura rodziny nowatorska metoda pomocy społecznej w Polsce*, red. M. Szpunar, Wydawnictwo Historyczne Tabularium, Gdynia 2010, s. 86.

⁶ I. KRASIEJKO, A. IMIELIŃSKA, *Efektywność asystentury rodziny na podstawie badań przeprowadzonych w MOPS w Częstochowie*, w: *Asystentura rodziny*, red. M. Szpunar, Wydawnictwo Historyczne Tabularium, Gdynia 2011, s. 166.

– *świadomościowo-intencjonalnym* (działalność wspierająca wynika z dobrej woli, najczęściej motywacji altruistycznej i warunkowana jest życzliwością, współczuciem i zrozumieniem empatycznym drugiego człowieka, natomiast pomoc ma charakter racjonalny, logiczny, zawsze jest ukierunkowana na realizację konkretnych celów);

– *użyteczności realizowanego celu* (wsparcie przeważnie nastawione jest na wynik subiektywny, a nie efekt ekonomiczny, zaś pomoc – na wynik obiektywny, co pociąga za sobą ponoszenie określonych nakładów finansowych)⁷.

Asystent rodziny zatem wspiera, towarzyszy i nadzoruje rodziny w zmianie funkcjonowania oraz pomaga stwarzać warunki sprzyjające prawidłowemu i bezpiecznemu rozwojowi wszystkich członków rodziny. Asystentura rodziny polega na indywidualnej pracy asystenta rodziny w systemie rodzinnym⁸. W Polsce zawód asystenta rodziny doczekał się regulacji prawnej. Regulacje te zawarte zostały w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która weszła w życie 1 stycznia 2012 roku. W ustawie ustalony został zakres pracy wobec rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji oraz wskazane zostały różne specjalistyczne formy wsparcia rodzin niewydolnych i wielodzietnych⁹. Inicjacją do wprowadzenia regulacji prawnych były projekty opracowywane przez różne instytucje pomocy społecznej w Polsce, które dały początek zawodu asystenta rodziny¹⁰. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w powiązaniu z Ustawą o pomocy społecznej stworzyła podstawy do budowania nowego i lepszego systemu wspierania rodziny, który daje możliwość kompleksowego wsparcia rodziny niewydolnej wychowawczo na każdym etapie jej bytowania w zależności od stopnia nasilenia posiadanych problemów¹¹.

---

⁷ Cyt. za: M. GAGACKA, *Beneficjenci aktywnej polityki rynku pracy*, w: *Polityka aktywizacji w Polsce. Usługi reintegracji w sektorze gospodarki społecznej*, red. M. Grewiński, M. Rymśa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Warszawa 2011, s. 272-273.

⁸ A. KOTLARSKA-MICHALSKA, *Praca socjalna w rodzinie, z rodziną i dla rodziny w perspektywie ról zawodowych pracownika socjalnego i asystenta rodziny*, w: *Asystent rodzinny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin. Od opieki do wsparcia*, red. A. Żukiewicz, Wydawnictwo „Impuls”, Kraków 2011, s. 62-72.

⁹ Por. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz.U. z 2011 r., poz. 135).

¹⁰ Do najbardziej znanych działań zalicza się: projekt „asystent rodziny”, opracowany przez pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sopocie z 2006 roku; program Aktywności Lokalnej w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Lublinie, który był współfinansowany przez Europejski Fundusz Społeczny.

¹¹ http://www.mops.krakow.pl/sites/default/files/content/news/7088517/nowy_system_wsparcia_rodzin_z_dziecmi.pdf (12.08.17).

Asystent rodziny dociera do rodzin potrzebujących wsparcia, udziela im niezbędnej pomocy w zakresie wspólnie uzgodnionych potrzeb i problemów. Praca asystenta obejmuje cały system rodzinny, ponieważ występujące problemy nakładają się na siebie i są ściśle ze sobą powiązane. Podejście indywidualne jest konieczne, gdyż każda rodzina jest inna i wykazuje różne potrzeby i oczekiwania. Zwykle jednak, asystent rodziny w pierwszej kolejności zajmuje się sprawami pilnymi, uniemożliwiającymi poprawne funkcjonowanie rodziny. Bez rozwiązania podstawowych potrzeb trudno przejść do wyeliminowania sytuacji krytycznych, tj.: przemocy, zaniedbywania dzieci, różnego rodzaju uzależnień czy długotrwałego bezrobocia. Naturalnym i niezbędnym etapem pracy z rodziną jest analiza relacji z dziećmi, szukanie przyczyn problemów, a następnie ich eliminowanie¹². Indywidualna pomoc asystenta służy rozwojowi, osiągnięciu zamierzonych celów, zmotywowaniu i wzbudzeniu wiary we własne siły i możliwości. Wszystkie działania asystentury zmierzają do usamodzielnienia się rodziny i pozostawienia dzieci w środowisku rodzinnym, które będzie w stanie zapewnić prawidłowy rozwój dając tym samym poczucie bezpieczeństwa¹³. W związku z wykonywaną przez asystentów pracą w systemie wsparcia rodzin zmieniła się także rola pracownika socjalnego. Ze względu na charakter i miejsce wykonywania pracy, asystenci nawiązują bliższe relacje i łatwiej zdobywają zaufanie członków danej rodziny, przez co szybciej mogą zdiagnozować problemy i przejść do udzielania wsparcia¹⁴. Praca asystenta rodziny odbywa się głównie w środowisku danej rodziny, jego działania przeważnie są krótkoterminowe, ale za to bardzo intensywne, czas pracy jest dostosowany do potrzeb i możliwości danej rodziny. Liczba rodzin, które w jednym czasie może mieć pod opieką asystent rodziny, nie może przekroczyć piętnastu¹⁵. Zanim jednak asystent zacznie pracę z konkretną rodziną, gmina musi zostać poinformowana przez pedagoga szkolnego, policję, pielęgniarkę środowiskową czy pracownika socjalnego o zaistniałej potrzebie wsparcia. Konieczność objęcia rodziny tego typu

---

¹² Istota pracy asystenta rodziny <http://www.frs.pl/equal.html> (09.08.17).

¹³ Por. I. KRASIEJKO, *Metodyka działania asystenta rodziny. Różne modele pracy socjalnej i terapeutycznej z rodziną*, Wyd. Naukowe, Katowice 2012, s. 94.

¹⁴ M. LASOTA, *Asystent rodziny w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Poznaniu*, w: *Asystent rodzinny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin*, s. 164.

¹⁵ Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz.U. z 2011 r., poz. 135).

wsparciem zobowiązuje wszystkich członków danego systemu do aktywnego udziału w realizacji planu pomocy¹⁶.

Do podstawowych funkcji realizowanych przez asystenta rodziny J. Malinowski zaliczył:

- funkcję psychologiczno-emocjonalną;
- funkcję diagnostyczno-monitorującą;
- funkcję doradczą, funkcję opiekuńczą;
- funkcję mediacyjną;
- funkcję motywująco-aktywizującą;
- funkcję wychowawczą;
- funkcję koordynacji działań skierowanych do rodziny¹⁷.

Aby móc realizować powyższe funkcje asystent rodziny działa w obrębie co najmniej czterech obszarów: bezpośrednia praca z rodziną, bezpośrednia praca z dzieckiem, działania pośrednie na rzecz rodziny i dziecka oraz organizacja własnego warsztatu pracy¹⁸.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprost nie określa jakimi metodami w swojej pracy ma się posługiwać asystent¹⁹.

W pracy asystenta brak narzędzi i metod pracy jest odczuwalny i stanowi poważne utrudnienie w profesjonalnym wsparciu rodzin²⁰. Dlatego też asystentura bazuje na dorobku pracy socjalnej i już sprawdzonych oraz skutecznych metodach. Praca asystenta rodziny wymaga stosowania bardzo różnorodnych narzędzi, dlatego w jego działaniach sprawdzają się rozwiązania zapożyczone od przedstawicieli różnych profesji. Najczęstsze metody i narzędzia, jakimi posługuje się asystent rodziny, to:

a) metoda indywidualnego przypadku, którą w pracy z rodziną można sformułować jako indywidualne podejście do rodziny²¹;

---

¹⁶ Por. J. WRÓBLEWSKA, *Asystent rodziny jako forma pomocy i wsparcia podstawowej komórki społecznej*, w: *Młode pokolenie wobec zagrożeń współczesnego świata*, red. E. Gładysz, Wydawnictwo Studio Poligraficzne Edytorka, Warszawa 2014, s. 191.

¹⁷ J. MALINOWSKI, *Role, funkcje i zadania asystenta rodzinnego*, w: *Asystent rodzinny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin*, s. 40.

¹⁸ E. MIREWSKA, *Sylwetka asystenta rodzinnego w perspektywie założeń ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nad dzieckiem*, w: *Rodzicielstwo zastępcze w perspektywie teoretycznej i praktycznej*, red. A. Żukiewicz, Wydawnictwo Akapit, Toruń 2011, s. 129.

¹⁹ Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz.U. z 2011 r., poz. 135).

²⁰ J. JANOWSKA, *Poradnik asystenta rodziny*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2013, s. 18.

²¹ E. KRASIEJKO, *Metodyka działania asystenta rodziny. Podejście skoncentrowane na rozwiązaniach w pracy socjalnej*, Wydawnictwo Śląskie, Katowice 2010, s. 122.

- b) podejście skoncentrowane na rozwiązaniach (PSR)²²;
- c) podejście systemowe do rodziny²³;
- d) motywowanie;
- e) pedagogizacja rodziców;
- f) mediacje;
- g) genogram;
- h) skalowanie;
- i) kontrakt/umowa.

Poprawne zastosowanie powyższych metod i narzędzi wymaga ugruntowanej wiedzy i rozbudowanych umiejętności. Asystent rodziny nierzadko powinien być psychologiem, pedagogiem, prawnikiem, pracownikiem socjalnym jednocześnie. Z uwagi na fakt, że asystent rodziny jest zawodem „młodym”, a ponadto nie ma konkretnego, jednego kierunku studiów, który dawałby uprawnienia do tego zawodu, można spotkać się z bezradnością asystenta wobec niektórych problemów. Środkiem zaradczym jest w takich przypadkach współpraca asystenta z innymi specjalistami i koordynacja działań na rzecz rodziny. Z uwagi na wielowymiarowość problemów występujących w rodzinach oraz zobowiązania prawne, asystent rodziny zobligowany jest do współpracy z wieloma specjalistami i instytucjami jednocześnie. Konieczność interdyscyplinarnego działania na rzecz rodzin przy jednoczesnej współpracy z licznymi, często niezależnymi od siebie zawodami, powoduje wiele trudności w pracy asystenta. Odmienność procedur, uzależniona od rodzaju zawodu, przedłużające się terminy, konieczność formalnej ścieżki współpracy to tylko niektóre fakty, które mogą utrudniać szybką i skuteczną pomoc rodzinie²⁴.

---

²² B. DĄBROWSKA, *Podejście skoncentrowane na rozwiązaniach (SFA) nową jakością w pracy socjalnej*, w: *Praca socjalna skoncentrowana na rozwiązaniach*, red. L. Misia, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 108 (105-118).

²³ Por. B. DE BARBARO (red.), *Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1999.

²⁴ Liczne elementy utrudniające sprawne wykonywanie pracy potwierdziły badania własne autorki.

2. CHARAKTERYSTYKA BADAŃ²⁵

Niniejszy artykuł prezentuje jeden z wątków szczegółowych, który był częścią obszerniejszych badań dotyczących asystentury²⁶. Cel tej części badań można sformułować następująco: rozpoznanie potrzeb w zakresie podnoszenia kompetencji i wykonywania zawodu asystenta rodziny oraz wskazanie przesłanek do poszerzania kwalifikacji niezbędnych do profesjonalizacji zawodu. Cel miał charakter oceniający oraz prognostyczny. Główny problem badawczy prezentowanych badań brzmiał: *Jakich zmian potrzebują asystenci rodziny, aby osiągać jak najlepsze efekty w swojej pracy?* Problem główny został szczegółowo opisany za pomocą następujących problemów szczegółowych:

1. Jakie potrzeby mają asystenci rodziny jako pracownicy?
2. Jakich zmian dokonaliby asystenci rodziny w swojej pracy?
3. Jaki jest najczęstszy stosunek do asystentów ze strony rodzin?
4. Czy asystent rodziny potrzebuje wsparcia innych specjalistów i instytucji?
5. Czy asystenci rodziny potrzebują uzupełnienia kompetencji niezbędnych do skutecznego wykonywania zawodu?

Jak wspomniano, prezentowane opracowanie szczegółowo opisuje problemy 1 i 5. Badanie zostało przeprowadzone równoległe dwiema metodami – jakościową i ilościową. Badania jakościowe zostały przeprowadzone metodą wywiadów, do przeprowadzenia wywiadów posłużono się, wcześniej przygotowanym, scenariuszem wywiadu. W badaniu wzięło udział 28 osób, podzielonych na 5 grup. Wywiady fokusowe zostały przeprowadzone wśród asystentów rodzin z powiatu radomskiego i lubelskiego. Badania jakościowe zostały uzupełnione badaniami ilościowymi, metodą sondażu diagnostycznego. Jako

---

²⁵ Badania zostały przygotowane w oparciu o następującą literaturę fachową: E. BABBIE, *Podstawy badań społecznych*, tłum. W. Betkiewicz (i in.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008; S. NOWAK, *Metodologia badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007; S. JUSZCZYK, *Badania ilościowe w naukach społecznych. Szkice metodologiczne*, Wydawnictwo Śląskiej Szkoły Zarządzania im. gen. Jerzego Ziętka, Katowice 2005; L. SOŁOMA, *Metody i techniki badań socjologicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2002.

²⁶ Niniejsze opracowanie powstało na podstawie fragmentu szerszego projektu badawczego pt. *Asystent rodziny – nowy zawód – nowe wyzwania*. Celem całości badań było wskazanie możliwości rozwoju zawodu asystenta rodziny i rekomendacji ułatwiających pracę i umożliwiających osiągnięcie najlepszych efektów. Analizie poddane zostały również dotychczasowe warunki pracy asystentów rodziny.

technika w badaniach ilościowych została zastosowana ankieta internetowa, którą rozesłano drogą e-mailową do sekretariatów różnych ośrodków pomocy społecznej i ośrodków wspierania rodziny w całej Polsce i poproszono o przekazanie do wypełnienia asystentom rodziny. Adresy e-mail poszczególnych ośrodków zaczerpnięte były z ich stron internetowych. Na udział w tym badaniu początkowo odpowiedziało 114 osób, następnie badania zostały pogłębione i wzięło w nich udział 136 osób. Jedynym kryterium wzięcia udziału w badaniach było wykonywanie zawodu asystenta rodziny. Badania zostały przeprowadzone z odstępami w okresie maj 2016 – luty 2017.

3. KLUCZOWE KOMPETENCJE – WNIOSKI Z BADAŃ

Badania zostały podzielone na trzy główne wątki tematyczne: 1. Współpraca z rodzinami – wsparcie; 2. Sieć wsparcia – otoczenie instytucjonalne i specjalistyczne zawodu asystenta rodziny; 3. Potrzeby zmian w funkcjonowaniu profesji asystenta rodziny.

Niniejsze opracowanie koncentruje się wokół trzeciego zagadnienia, a szczegółowo wokół potrzeb asystentów rodzin dotyczących kluczowych kompetencji, potrzebnych do skutecznego wykonywania zawodu.

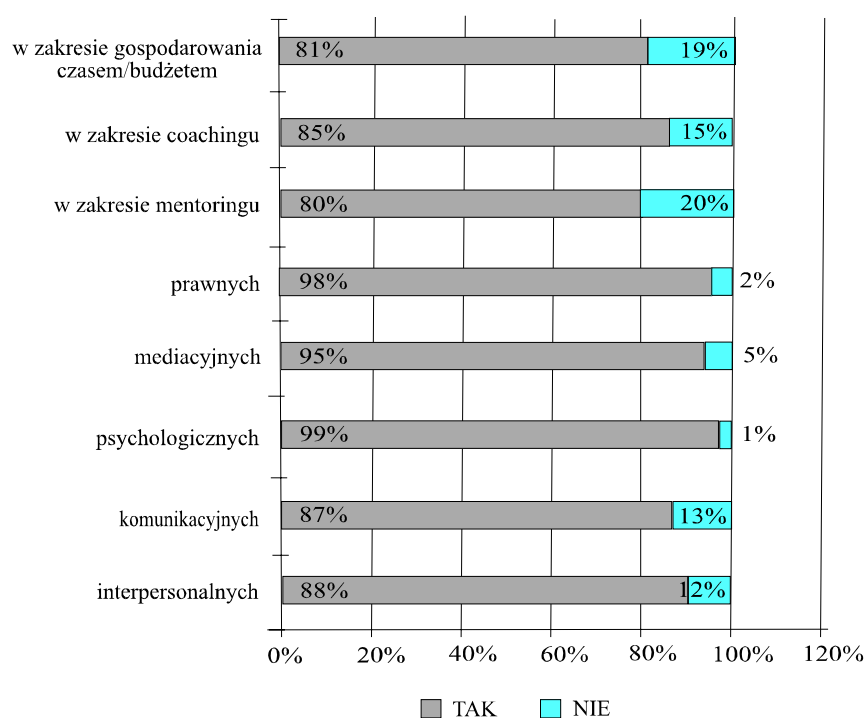
Obowiązująca ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dopuszcza, by o posadę asystenta rodziny ubiegały się osoby z wykształceniem co najmniej średnim. Wspomniana ustawa wymienia co prawda preferowane kierunki studiów, jakie powinien ukończyć asystent rodziny (pedagogika, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie, praca socjalna), ale jednocześnie nie zabrania, by zawód ten wykonywały osoby z dowolnym wykształceniem wyższym, pod warunkiem uzupełnienia kwalifikacji szkoleniami²⁷. Charakter pracy asystenta rodziny, odpowiedzialność wynikająca z wykonywania tego zawodu i liczne trudności związane z pracą z rodzinami dysfunkcyjnymi wskazywałyby na potrzebę wyższych wymagań i specjalistycznego wykształcenia. Zarówno z wywiadów fokusowych jak i z badania sondażowego wynika, iż asystenci rodzin dostrzegają konieczność podnoszenia własnych kompetencji. Stanowisko to wynika z braku dostatecznej znajomości skutecznych metod i narzędzi wspierania rodziny dysfunkcyjnej. Asystenci narzekają ponadto na brak dostępu do superwizji i specjalistycznych szkoleń. Zapytani

---

²⁷ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2011, nr 149, poz. 135).

o potrzebę uzupełniania różnych kompetencji, byli zgodni co do tego, że ich zawód wymaga ciągłego podnoszenia kwalifikacji, tym bardziej, że niektórzy z nich nie czują się w pełni kompetentni i często przyznają się nawet do braku gruntownej wiedzy z zakresu nauk społecznych, które są podstawą do rozumienia funkcjonowania rodziny. Zdecydowana większość asystentów wykazuje potrzebę uzupełnienia wiedzy z zakresu psychologii ogólnej, psychologii rozwoju człowieka (w szczególności dziecka), pedagogiki i prawa.

Wykres 1. Czy Pana/Pani zdaniem asystenci rodziny potrzebują uzupełnienia różnych kompetencji niezbędnych do sprawnego wykonywania zawodu?

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych

Powyższe zestawienie przedstawia potrzebę uzupełnienia własnych kompetencji wśród asystentów rodzin. Zdecydowana większość asystentów potrzebuje poszerzenia wiedzy i umiejętności we wszystkich zaproponowanych kategoriach. Najczęstszym zgłaszanym przez asystentów kłopotem jest brak umiejętności praktycznych, nieznanostwo metod i narzędzi, które można by wprost zastosować w pracy z konkretną rodziną. Wypowiedzi takie, jak: *brak nam*

praktyki; nie mamy konkretnych metod, pracujemy na wyczucie; część z nas nie ma nawet podstaw psychologii, świadczą o ogromnej potrzebie nabycia umiejętności praktycznych i wyrażają obawy przy pracy w trudnych sytuacjach. W pomaganiu rodzinie w trudnej sytuacji życiowej kluczowe jest koncentrowanie się na możliwych rozwiązaniach nagromadzonych problemów, a nie na ich przyczynach i przeszłości, której i tak nie da się już odwrócić. Możliwość pomagania w rozwiązywaniu problemów i koncentracja na teraźniejszości najczęściej wiąże się z dostarczaniem klientom porad i umiejętności z zakresu: zarządzania czasem, budżetem gospodarstwa domowego, umiejętności organizacyjnych, zarządzania samym sobą, ale również umiejętności radzenia sobie w sytuacjach krytycznych. Ponadto ujawnianie się coraz to nowych kwestii socjalnych oraz niechęć do współpracy ze strony klientów powoduje konieczność uzupełniania kompetencji o nowe umiejętności niezbędne do udzielania zintegrowanego wsparcia. Z badań wynika, że asystenci rodzin oczekują szkoleń w zakresie umiejętności: interpersonalnych, komunikacyjnych, mediacyjnych, prawnych, a także z zakresu: mentoringu, coachingu oraz gospodarowania budżetem domowym i czasem. Ponadto zasadnym byłoby zwiększanie wiedzy asystentów rodziny dotyczącej nowych problemów społecznych, np.: uzależnienia od dopalaczy, zbyt wczesnej inicjacji seksualnej, uchodźców, nietolerancji, zbyt wczesnej koncentracji na własnych celach, uzależnienia od zakupów itp. Biorąc pod uwagę fakt, iż asystent rodziny niemalże zawsze ściśle współpracuje z innymi pracownikami służb społecznych (pracownikiem socjalnym, lekarzem, policjantem, kuratorem, koordynatorem pieczy zastępczej) ważnym staje się również nabycie umiejętności niezbędnych do tworzenia i uczestniczenia w sieciach wsparcia. „W tworzeniu sieci relacji i ich podtrzymywaniu istotną rolę odgrywają kompetencje społeczne, takie jak:

- nastawienie na słuchanie i mówienie;
- otwartość w ujawnianiu własnych myśli i odczuć;
- gotowość do rozumienia punktu widzenia drugiej osoby;
- spójność treści przekazywanych w komunikatach werbalnych i niewerbalnych;
- organizowanie warunków działania sobie i innym ludziom, kierowania działaniami innych osób i grup społecznych;
- umiejętność mediacji, negocjowania, pośredniczenia między osobami reprezentującymi odmienne punkty widzenia, dążenia, potrzeby;

– sprawność wiązania własnych doświadczeń w jedną spójną całość i czerpania z niej w swych własnych działaniach, jako ze znanej całości, odpowiednich przykładów, projektów rozwiązań”²⁸.

Powyższe kompetencje stają się niezwykle ważne przy uczestniczeniu w procesie superwizji. Istotnym aspektem, który chyba najwyraźniej wybrzmiał w trakcie badań, była potrzeba nabycia przez asystentów umiejętności stosowania metody PSR – Podejścia Skoncentrowanego na Rozwiązaniu oraz technik mediacyjnych. Pierwsza z nich jest szczególnie ważna, ponieważ koncentruje się na celach krótkoterminowych, wykorzystuje mocne strony podopiecznych, a tym samym zmusza do działania. Zastosowanie mediacji z kolei pozwala na pełne decydowanie podopiecznych o sposobie zakończenia sporu/konfliktu, który nierzadko jest elementem utrudniającym posuwanie się w pracy z rodziną.

4. PODSUMOWANIE

Zawód asystenta rodziny pomimo „krótkiego rodowodu” odgrywa ważną rolę w szeroko pojętym systemie wspierania rodziny. Istniejące dotychczas uregulowania prawne dotyczące zawodu asystenta rodziny wymagają rozwoju i tworzenia sprzyjających warunków pracy. Szczególnie ważna wydaje się być kwestia doprecyzowania wymagań co do kwalifikacji i kompetencji asystentów rodzin. Badania wykazały, że wielu z nich czuje się niepewnie z powodu braku odpowiedniego zaplecza w postaci wiedzy i umiejętności. Sukcesywne wdrażanie zmian oraz kontynuacja badań dotyczących profesji asystenta rodziny pozwolą na większą skuteczność wprowadzonego niedawno zawodu.

BIBLIOGRAFIA

- BABBIE E., Podstawy badań społecznych, tłum. W. Betkiewicz (i in.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- DĄBROWSKA B., Podejście skoncentrowane na rozwiązaniach (SFA) nową jakością w pracy socjalnej, w: Praca socjalna skoncentrowana na rozwiązaniach, red. L. Misia, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.

---

²⁸ S. KAWULA, *Czynniki i sieć wsparcia społecznego w życiu człowieka*, w: *Pedagogika społeczna. Dokonania – aktualności – perspektywy*, red. S. Kawula, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 131.

- DE BARBARO B. (red.), Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1999.
- DUNAJSKA A., DUNAJSKA D., KLEIN B., Asystentura w pomocy społecznej, Wydawnictwo VerlagDashofer, Warszawa 2011.
- GAGACKA M., Beneficjenci aktywnej polityki rynku pracy, w: Polityka aktywizacji w Polsce. Usługi reintegracji w sektorze gospodarki społecznej, red. M. Grewiński, M. Rymśza, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Warszawa 2011.
- GORBANIUK J., Asystent rodziny, „Roczniki Nauk o Rodzinie i Pracy Socjalnej” 4(59)2012. http://www.mops.krakow.pl/sites/default/files/content/news/7088517/nowy_system_wsparcia_rodzin_z_dziecmi.pdf (12.08.17). <http://www.frs.pl/equal.html> (09.08.17)
- JANOWSKA J., Poradnik asystenta rodziny, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2013.
- JÓZEFczyk J., Szanse i zagrożenia dla asystentury – refleksje praktyka, w: Asystentura rodziny nowatorska metoda pomocy społecznej w Polsce, red. M. Szpunar, Wydawnictwo Historyczne Tabularium, Gdynia 2010.
- JUSZCZYK S., Badania ilościowe w naukach społecznych. Szkice metodologiczne, Wydawnictwo Śląskiej Szkoły Zarządzania im. gen. Jerzego Ziętka, Katowice 2005.
- KAWULA S., Czynniki i sieć wsparcia społecznego w życiu człowieka, w: Pedagogika społeczna. Dokonania – aktualności – perspektywy, red. S. Kawula, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006.
- KOTLARSKA-MICHALSKA A., Praca socjalna w rodzinie, z rodziną i dla rodziny w perspektywie ról zawodowych pracownika socjalnego i asystenta rodziny, w: Asystent rodzinny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin. Od opieki do wsparcia, red. A. Żukiewicz, Wydawnictwo „Impuls”, Kraków 2011.
- KRASIEJKO E., Metodyka działania asystenta rodziny. Podejście skoncentrowane na rozwiązaniach w pracy socjalnej, Wydawnictwo Śląskie, Katowice 2010.
- KRASIEJKO I., IMIELIŃSKA A., Efektywność asystentury rodziny na podstawie badań przeprowadzonych w MOPS w Częstochowie, w: Asystentura rodziny, red. M. Szpunar, Wydawnictwo Historyczne Tabularium, Gdynia 2011.
- KRASIEJKO I. Metodyka działania asystenta rodziny. Różne modele pracy socjalnej i terapeutycznej z rodziną, Wyd. Naukowe, Katowice 2012.
- LASOTA M., Asystent rodziny w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Poznaniu, w: Asystent rodzinny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin. Od opieki i pomocy do wsparcia, red. A. Żukiewicz, Wydawnictwo „Impuls”, Kraków 2011.
- MALINOWSKI J., Role, funkcje i zadania asystenta rodzinnego, w: Asystent rodzinny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin. Od opieki i pomocy do wsparcia, red. A. Żukiewicz, Wydawnictwo „Impuls”, Kraków 2011.
- MIREWSKA E., Sylwetka asystenta rodzinnego w perspektywie założeń ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nad dzieckiem, w: Rodzicielstwo zastępcze w perspektywie teoretycznej i praktycznej, red. A. Żukiewicz, Wydawnictwo Akapit, Toruń 2011.
- NOWAK S., Metodologia badań społecznych, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- SOŁOMA L., Metody i techniki badań socjologicznych, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2002.
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz.U. z 2011 r., poz. 135).
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz.U. z 2011 r., poz. 135).

- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz.U. z 2011 r., poz. 135).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2011, nr 149, poz. 135).
- WRÓBLEWSKA J., Asystent rodziny jako forma pomocy i wsparcia podstawowej komórki społecznej, w: Młode pokolenie wobec zagrożeń współczesnego świata, red. E. Gładysz, Wydawnictwo Studio Poligraficzne Edytorka, Warszawa 2014.

ASYSTENTURA RODZINY
– KLUCZOWE UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE

S t r e s z c z e n i e

Rodzina jest fundamentalnym środowiskiem rozwoju każdego człowieka. Funkcjonalna rodzina jest podstawowym składnikiem dobra wspólnego. Współcześnie często dochodzi do sytuacji, w której rodzina nie radzi sobie z wypełnianiem ważnych zadań, staje się niewydolna, niezaradna, problemowa. Część odpowiedzialności za funkcjonowanie takiej rodziny przejmują instytucje i profesje wspomagające rodzinę, do których od niedawna należy asystent rodziny. Asystent rodziny to „młody” zawód, został wprowadzony w 2012 roku i do końca roku 2014 był rozwiązaniem nieobowiązkowym. Od 1 stycznia 2015 roku na każdą gminę został nałożony obowiązek zatrudniania asystentów rodziny. Zawód asystenta rodziny jest wciąż rozwijającą się profesją. Z roku na rok zatrudnianych jest coraz więcej asystentów, co świadczy o dużym zapotrzebowaniu. Jednak organizacyjny kontekst zawodu wciąż wymaga doprecyzowania. Takie zagadnienia, jak kompetencje asystentów rodzin, warsztat, metody, narzędzia, kwalifikacje, to szczególnie istotne kwestie, zważywszy na trudność pracy z rodziną dysfunkcyjną.

Głównym celem artykułu jest wskazanie preferowanych kompetencji i umiejętności potrzebnych do wykonywania zawodu asystenta rodziny, a tym samym przesłanek do podnoszenia jakości pracy asystentów rodziny. Prezentowane stanowisko wynika z analizy badań przeprowadzonych wśród asystentów rodziny w latach 2016-2017. Badania ujawniają m.in. nowe wyzwania i potrzeby w zakresie uzupełniania kompetencji.

Słowa kluczowe: rodzina; polityka społeczna; asystent rodziny.